

III° KONGRES JADRANSKO-JONSKOG ŽENSKOG PODUZETNIŠTVA

Prigodom III. Kongresa Ženskog poduzetništva koji je održan u Pržnom (Crna Gora) 9. i 10. listopada 2008., susrele su se izaslanice Gospodarskih komora i poduzetnice Zemalja članica Foruma AIC kako bi raspravile o “Resursima, instrumentima i bankovnom sustavu za žensko poduzetništvo”.

Popis zemalja sudionica:

Crna Gora, Hrvatska, Italija, Albanija, Bosna i Hercegovina, Srbija.

Koordinacija:

Jadranka Radovanić – Predsjednica Foruma AIC i Gospodarske komore Split, Privredna komora Crne Gore i Tajništvo Radne grupe za Žensko poduzetništvo Foruma AIC pri Gospodarskoj komori Ancona.

Sudionici susreta:

120 izaslanica predstavnica: Privredne komore Crne Gore, Hrvatske, Bosne i Hercegovine, talijanskih Gospodarskih komora (Ancona, Verona, Isernia), Retecamere, Trgovačke komore Drač, Udruge poduzetnica Albanije (SHGPA), Udruge Business Women iz Srbije i predstavnici ustanova i tijela zaduženih za lokalni razvoj na različitim nivoima iz ovih šest zemalja.

TIJEK RADOVA

Kongres je započeo s radovima u rano poslije podne 9. listopada pozdravima Predsjednika Foruma AIC i predstavnika institucija Crne Gore; govornici iz svih zemalja dali su detaljan opis situacije i financijskih olakšica za poticanje ženskog poduzetništva. Drugi dan bio je posvećen predstavljanju zasebnih poduzeća te izlaganju i usporedbi iskustava po sektorima i zemljama.

Potpomoći pristup žena poduzetništvu od temeljne je važnosti kako bi se konkretno povećao prostor za jednake mogućnosti među spolovima i kako bi svaka zemlja dobila bitnu potporu u vidu kreativnosti, sposobnosti i kompetencija; to su misli koje su posebno naglasili izlagači za vrijeme kongresa.

Kada je riječ o ženskom poduzetništvu dodiruju se izuzetno delikatne teme kao što su rad i obitelj, s toga ova tema zahtijeva pažljivo sudjelovanje institucija koje putem svojih intervencija mogu potpomoći razvoj ženskog poduzetništva i iznaći resurse i adekvatne usluge.

U određenim zemljama Foruma AIC kao što su Hrvatska i Italija poduzete su mjere kako bi bio "potpomognut pristup kreditu" poduzetnicama kroz instrument mikrokredita namijenjen podupiranju ženskog poduzetništva, i za vrijeme osjetljivog razdoblja start up-a, i za vrijeme konsolidacije poduzeća. Posebnu pažnju treba usmjeriti na odabir poduzetnice koja teško uspijeva "uskладiti" vrijeme koje posvećuje privatnom životu i vrijeme posvećeno poslu; vezano za ovu temu na razini zakonodavstva preostaje još mnogo posla kako bi se ono uskladilo s europskim direktivama.

Za vrijeme Kongresa, Predsjednica Foruma Jadranka Radovanić, više je puta naglasila kako je potrebno dodatno podržati žene poduzetnice zaposlene u tvrtkama u obitelji, pošto one ne poznaju granice i problemi s kojima se susreću su slični na čitavom jadransko-jonskom području.

Potrebno je istaknuti da, kao što je izložila predstavica udruge "*Croatian Business Women Association Krug*" (udruga koja je izradila bazu podataka za Hrvatsku), u **Hrvatskoj** ima otprilike 20.000 ženskih poduzeća, ista djeluju uglavnom u sektoru usluga i broje 100.010 zaposlenih. 2003.g. Vlada je izdvojila resurse za žensko poduzetništvo a iduće godine, najavila je predstavica Ministarstva Gospodarstva, rada i poduzetništva, bit će pokrenut jedan novi strateški "pilot" projekt kako bi se dala potpora "ružičastim" poduzećima.

Ipak, potrebno je naglasiti kako do danas, s obje strane transgraničnog područja, najveći broj poticaja za realizaciju infrastrukture koje direktno podupiru djelovanje poduzetnica (jaslice, obuka isl.) potiču od Europske Unije pa stoga nazočne poduzetnice, s obzirom na ista iskustva i svakodnevne potrebe, naglašavaju potrebu da se predlože projekti za konkretni razvoj koji će u prvom redu pridonijeti smanjenu nezaposlenosti kod žena pošto je ovaj fenomen, na čitavom području, i dalje naglašeniji kod žena nego li kod muškaraca.

Objedinjenje morem i perspektivom integracije u europske strukture, isto su iznijele i naglasile i predstavnice iz **Italije**. Potrebni su specifični odgovori na potrebe ženskih poduzeća; ti odgovori su pozitivni za svih a istovremeno su i neophodni s obzirom na stalne i ubrzane promjene koje zahtijevaju Europa i globalizacija.

S tim u svezi je Italija - Regija Marche predstavila za vrijeme kongresa jednu uspješnu inicijativu koja je ostvarena kako bi se potaknulo osnivanje novih poduzeća a koja je uvrštena u državni katalog dobrih praksi Europskog socijalnog fonda: "*Regionalni časni zajam*".

Projekt koji je predstavio dužnosnik Regije Marche, financirao je čak 500 novih poduzeća od kojih 170 ženskih. Inicijativa koja je izuzetno inovativna u odnosu na tradicionalnu kreditnu politiku koja je po svojoj prirodi politika pomoći, predviđala je odobravanje sredstava pod posebno povoljnim uvjetima i bez potrebe za garancijama bilo koje vrste.

Uspjehu ove inicijative pridonijela je i bliska suradnja koja je uspostavljena između Regije Marche i privatnih subjekata koji su pridonijeli realizaciji projekta. Gospodarska komora Ancona, na primjer, doprinijela je izuzetno postizanju ovih rezultata pružajući besplatnu potporu i asistirajući one koji su namjeravali predati molbu za dodjelu zajma.

U ostalim zemljama žensko poduzetništvo se smatra resursom?

U **Crnoj Gori**, prema izlaganju Dopredsjednika Privredne komore, pri komori je osnovan Odbor za poticanje ženskog poduzetništva koji će pratiti i analizirati probleme s kojim se susreće žensko poduzetništvo kako bi isti senzibilizirao institucije Vlade da prezentiraju Europskoj Uniji akcije i prijedloge za projekte te da osnuju posebne fondove i instrumente za poticanje potencijalnih poduzetnica. Izrađena je baza podataka o ženskim poduzećima no ista još uvijek nije dovršena. U ovoj zemlji, kako su izvijestile predstavnica Ureda za zapošljavanje i predstavnica Uprave za mala i srednja poduzeća Republike Crne Gore koje su izlagale prigodom kongresa, nezaposlenost ženskog stanovništva predstavlja 11,48% od ukupne nezaposlenosti i nisu predviđene olakšice u svrhu poticanje ženskog poduzetništva.

Za razliku od toga, kako je izvijestila predstavnica Trgovačke komore Drač, u **Albaniji** vlada pozitivna i stimulativna klima za žene i to i u političkom i u socijalnom kontekstu. O tome svjedoče i nedavni napreci koji su postignuti na polju zakonodavstva: zakon o jednakim mogućnostima među muškarcima i ženama; zakon o prevenciji nasilja u obitelji, izborni zakon (koji ženama u Saboru dodjeljuje kvotu koja ne smije biti niža od 30%). I na kraju, u Albaniji je održana i prva međunarodna Konferencija "*Business Power by Women*" na kojoj su sudjelovale brojne albanske i njemačke poduzetnice što je omogućilo da bude učinjen još jedan korak unaprijed u procesu ostvarivanja Lobbyinga za poticanje razvoja ženskog poduzetništva. I Trgovačka komora Drač je osnovala Odbor za poticanje ženskog poduzetništva.

U **Bosni i Hercegovini** još uvijek nije izrađena baza podataka o ženskom poduzetništvu na državnoj razini; predviđene su međutim olakšice za žensko poduzetništvo a njih je za vrijeme rada Kongresa predstavio glavni tajnik Ministarstva Gospodarstva.

Na kraju, do današnjeg dana žensko poduzetništvo nije uvršteno u planove Vlade Republike **Srbije**, zemlje koja je po prvi puta sudjelovala na Kongresu ženskog poduzetništva Foruma AIC.

ZAKLJUČCI

Uzimajući u vid da je, nakon raznih susreta Radne grupe za žensko poduzetništvo prigodom izdanja Foruma AIC i nakon godišnjih susreta prigodom Kongresa ženskog poduzetništva, promidžba inicijativa u svrhu poticanja ženskog poduzetništva pri Trgovačkim komorama i njenim udrugama bitno porasla, još je jednom proizašlo da je potrebno dovršiti već započeto statističko istraživanje o ženskom poduzetništvu u zemljama članicama Foruma AIC pošto su podaci i pokazatelji preduvjet za planski i uspješni razvoj.

Isto je tako važno nastaviti s razmjenom ideja, znanja i projekata među poduzećima, institucijama a istovremeno je potrebno sudjelovati i u novim projektima te iznaći financijske resurse od strane Europske unije koji će ojačati ulogu ženskog poduzetništva na jadransko-jonskom području.

Za organizaciju slijedećeg kongresa usvojena je kandidatura Albanije pod uvjetom, kako je to naglasila Predsjednica Jadranka Radovanić, da predstavnice surađuju s albanskim Trgovačkim

komorama. Predviđeno je isto tako da se prigodom ovog događaja pokrene dodjela nagrade za najbolju poduzetnicu i najbolju žensku udrugu iz zemalja s područja Foruma AIC.

Istovremeno se još jednom naglašava potreba da budu aktivirane usluge koje će potpomoći rast kulture ženskog poduzetništva potičući sustav suradnje između raznih subjekata koji su na raznim teritorijima zaduženi za vršenje aktivnosti promidžbe i za poticanje razvoja.

Postaje sve nužnije djelovati u uskoj suradnji s poduzećima, njihovim udrugama i kreditnim sustavom kako bi se iznašli financijski resursi po što povoljnijim uvjetima i ograničili zahtjevi za garancijama.

Potrebno je potaknuti jednu novu ideju odnosno ideju o “pristupu kreditu kao mogućnosti, pravu” promičući i mikrokredit.

Ostaje i dalje uvjerenje kako je pristup kreditu centralni problem za žene, a nadasve za one koje žele osnovati poduzeće. Zbog toga ovaj problem ostaje i dalje prioritetni teren za izradu ciljanih, eksperimentalnih, akcija.

Žene su konstruktivnije, pružaju pogled s jednog drugačijeg stajališta koji se često pretvara u učinkovitija rješenja i u veću inovativnost. Činjenica da su žene resurs za ukupni razvoj svake zemlje je sigurna i razumljiva no, unatoč tome, neophodne su konkretne akcije kako bi bila ostvarena važnija iskustva.

U zaključku, odabir da se ulaže u žene predstavlja odabir “**za**” jedan novi razvoj.